*మాలదాసరి

సోమశర్మది రాకాసి పట్టు. అతఁ డాపట్టుతో పదునాలుగు విద్యలను సాధించెను. అతఁడు 'యతి యనిన ప్రతి' 'ఎద్దె మనిన తెద్దెము' అని అనును. అతఁ డిపుడు తార్కికులకు వాకట్టు. శాబ్దికులకు కనికట్టు. అతఁ డేశ్రౌతిని ప్రాయశ్చిత్తము చేయింపక విడిచిపెట్టలేదు. అవధానుల కతఁడు గండమాల. స్మార్తజ్ఞులకు పెద్దపులి.

అతడు పలువుర ధక్కలను పగులఁగొట్టించెను. వాదములలో పందెము వయిచి పలువుర తలలు గొఱిగించెను. కొందఱచెంపలు చెప్పులతో వేయించెను.

అతనికి వేదాంత మనిన మంట. కయ్యాల కామయ్య కావున నతఁ డావాదముల లోనికిఁ గూడ దుమికి పెద్దలతో ఓడియు నేనే గెలిచితి నని చిల్లర రాజులకడ లేత సొరకాయలు కోయుచుండెడివాఁడు.

సోమశర్మకు ధనమే సగుణబ్రహ్మము. భోగమే నిర్గుణ బ్రహ్మము. యాచనమే భజనము. చాటుపద్యపఠనమే సహస్ర నామపూజ.

ఒక సదస్యమున అగ్రతాంబూలము గుఱించి మీమాంస కలిగెను. ఏండ్లకు చిన్నయయినను కర్మలలో పెద్దయగు నొక బ్రాహ్మణునకు అది లభించెను.

తాంబూలముతో పని లేకయే సోమశర్మయధర మెల్లబాఱెను. మోము చెమరించెను. గొంతుక డెక్కుపట్టెను. అతఁడు లేచి –

'అగ్రతాంబూల మిచ్చితి రథమునకును'

అని రెండు పాదములు మట్టి తిట్టి లేచిపోయెను. ఆ నాఁటినుండి సోమశర్మ కగ్రతాంబూలమునెడ నాగ్రహము కలిగెను. దానికి యజ్ఞము చేయ సంకల్పించుకొనెను. యాగభిక్షకు బయలుదేఱెను.

అపుడు కురుంగుడిలో బ్రహ్మోత్సవము. 'అచట పారాయణము చేసి గడన సేయవచ్చును. వాదభిక్షయు, యాగభిక్షయు వేఁడి మూట కట్టవచ్చును' అని యెంచి సోమశర్మ కురుంగుడికి మూటకట్టెను.

---

*ఈ కథను కృష్ణరాయలు ఆముక్తమాల్యదను కానుక యిచ్చిరి. దానికి ఇది కొంచెము మార్పుతో అనుకరణము.

కురుంగుడికి దవ్వుగా నొకమాలపల్లి. అందుచెప్ప రానివాఁ డొకఁడు కలదు. చెప్పులు కుట్టుటలో నతఁ డందె వేసెను. మోటబాననకు వానిదే వరవడి. కోటేరు వేయుటకు వాఁడు పెట్టినది పేరు. పశువుల కతఁడు బలరాముఁడు.

బ్రాహ్మణుని గనినంతనే కానఁబడనంత దవ్వుగా నతఁడు పరుగెత్తును. దేవళపు శిఖరము కానిపించినంతనే పొరలుదండములు పెట్టును. అతఁడు మసిపాఁత ముడిచిన మాణిక్యము.

వానిచెవుల శంఖచక్రాకారము లయిన రెండిత్తడికమ్మలు. మెడలో గవడ తులసిపూసల తావళము. మేన పట్టెవర్ధనములు. తలమీఁద తిరుపతివెంకన్న పాదరక్ష. ఆ పైని మొగలియాకుగొడుగు. భుజమున చిటి తాళములు. చేత గుఱ్ఱపు వెంట్రుకలతోఁ గుట్టిన ఓటి కిన్నెర. అతఁ డీవేషముతో ప్రతిదినమును తెలవాఱుజామున కురుంగుడికి వెళ్లి బరువులు దించి ప్రాకారమువెలుపట మంగళకైశికి రాగముతో భగవంతుని గానము చేయుచుండును.

కోవెల తూమునుండి జాలువాఱు ముఱికినీరు శూద్రుఁడొకఁడీయఁగా నతఁడు కనుల కద్దుకొని నెత్తిని జల్లుకొని త్రావి ప్రసాదము పంచిపెట్టువఱకు కనిపెట్టియుండును. పిదప శూద్రుఁ డెవఁడేని తనభక్తికి మెచ్చి తాను దెచ్చికొనిన ప్రసాదములో కొంత యిడరాఁగా నతఁడు కిన్నెరజాఁపి దానిపయి నుంపించికొని అతనికి మ్రొక్కి సాపడి తాండవ మొనరించును. పిమ్మట గ్రామపు వెలిదారిని బడి తన పంచమస్వరము వినిపించి కోయిలలచే గూడ ననిపించి తనగుడిసెకు మరలుచుండును. ఇది యతనికి నిత్యవ్రతము.

2

స్వామి తిరునాళ్ల కూళ్లన్నియు కోవెలముందే యుండెను. త్రివర్ణేతరులగు భక్తు లందఱును ప్రాకారము వెలుపటనే మాలదాసరిసంకీర్తన మాలకించుచుండిరి. –

ఏదీ? మూఁడు పాదా
మూలు భూదా
న మిచ్చేదా
నంటి వేదీ?

వాకిటి నున్న మాలని గానమునకు వామనస్వామి సొక్కుచుండెనా లేక తన యొట్టెదుటి నభామంటపమునఁ గూరుచుండియున్న పండితుల శాస్త్రార్థ మాలకించుచుండెనా?

చోళేంద్రసింహుఁడు వీవన పూని కన్ను లఱవెూడ్చి బాపనసాములకు విసరుచుండెను. పలువురు శిష్యులతో సోమశర్మ సభామంటపమునఁ బ్రవేశించెను. పండితులమీఁద కన్నులచే నిశితబాణముల గుప్పి మహారాజ సన్నిధానమున కేఁగి - 'దేవా! ముందు వాదభిక్షయుఁ బిదప యాగభిక్షయు దయ చేయునది' అని యతఁ డనెను.

రా జొకతూరి కను లెత్తి నమస్కరించి 'అయ్యా! వాదము జరుగుచున్నది; సభలోనికి దయచేయుఁడు' అనెను. అనిన వెంటనే సోమశర్మ కుడికాలు ముందు పెట్టి వాదమున కుఱికెను.

'భక్తిచే ముక్తి సులభము' అనుప్రసంగ మపుడు నడచుచుండెను.

సోమశర్మ వెంటనే యిటులనెను - 'భక్తిచే ముక్తియే? ముక్తి పప్పా లేక ఉప్పా? భక్తి కల్లు. దానఁ బిచ్చి యెత్తును. కర్మతోఁగూడని భక్తి హేయము. కర్మమార్గమే క్రమమార్గము. ఇదియే శాస్త్రసిద్ధము.'

'కర్మ జఘన్యము. భక్తి ముఖ్యము. దాని కెవరియెడను పక్షపాతము లేదు. అంతరువులు లేవు' అని ఆవలి దెసనుండి ఖండనము వచ్చెను.

'మీవి చిల్లరశాస్త్రములు. మీరు పాషండులు. నూట పదునొకొండులు. కర్మ చండాలురు' అని సోమశర్మ చివాలున రాజుకడకుఁ బరువిడి 'తా మిపుడు వాదము వినవలయును' అనెను.

రాజిటు లనెను - వామనస్వామి మీ వాదము నాలకించుచుండెనా లేక ఆ గానము నాలకించుచుండెనా?'

అందఱును కిలకిల నవ్విరి. సోమశర్మ అగ్నిశర్మ అయిపోయి - 'ఈ మాలముండ కొడుకులకే యివి రోజులు. వారినే ఇచటఁ బూజింపుఁడు' అని మహారాజును, పండితులను తూలనాడి రుసరుసలాడుచు రివ్వున ప్రాకారము వెలుపటికి వచ్చెను.

సోమశర్మ యెట్టెదుట మాలదాసరి. వాని చుట్టును మాలమూఁక. దానిచుట్టును సాతానులగుంపు.

మాలఁడు భగవంతుని పాడిపాడి 'తకఝుం తకఝుం తామరసాక్షా' అని తాండవింపఁదొడఁగెను. వాని గండస్థలము లానందాశ్రువులతోఁ దడిని చెక్కిన యింద్రనీల ఫలకములా యనునటు లుండెను. వాని హస్తమునందలి కిన్నెర రామచిలుక వలె పలుకుచుండెను. అతని తాండవముచే గుండులే నీరయిపోవుచుండెను.

కొండంత యీసు సోమశర్మకనుల కెగఁదట్టెను. 'ఇది యేమంత పాండిత్యమా? వాదమా? విద్యయా? ఈపిచ్చియెగురుట చూచుటల కెంతసభ! పిచ్చుగుంటులవారి పెండ్లికి గంగిరెద్దులవారి గానమఁట! ఛీ ఛీ చాందాలుఁడా! నీకే యిచట బ్రహ్మోత్సవము! బయట నేమి గతి? లోపలికి విజయం చేయుము' అని యనెను.

'తకఝం తకఝం – తామరసాక్షా!'

'నీ తకఝం తగులఁబడ! ఆవలికి ఛావు!'

మాలదాసరి తాండవమునడుమఁ గొంచెము తూలెనె. శరీరము స్తంభించెను. చూపు నిలిచెను. కంఠమున గద్గదిక యే ర్పడెను. వెండ్రుకలు నిటారుగా నిలిచెను. అడవి మేఁతకరిగిన తల్లికి అఱచు లేఁగవలె దాసరి 'గోవిందా' అని యఱచెను.

ఆ యఱపుతో ఆలయము మాఱుమ్రోఁగెను, చుట్టునున్న జనులందఱును 'గోవిందా' యని యఱచిరి.

'ఛీ ఛాండాలుఁడా! ఆవలికి పో.'

ఆ భేరీధ్వనిలో ఈ సోమశర్మ ఈల వినువారెవరు? సోమశర్మ మఱి చేయునది లేక తిట్టి తిమ్మి చేతికి దొరికిన రాలు తీసి రువ్వి, 'తొలఁగుఁడు! తొలఁగుఁడు' అని కేకలు వేసెను. జనులు పాయ యిచ్చిరి. మాల లెల్లరును కాకులవలె లేచిపోయిరి.

దాసరి యొకఁడే తన్మయుఁడయి నిలువఁబడియుండెను. అతని పెడతలమీఁద నొకరాయి విసురుగా పడెను. బుస్సున రక్త మెగసెను. దాసరికి తెలివి వచ్చెను. పెడతలగాయమును అఱచేత మూసిపట్టి సాష్టాంగపడి 'అపరాధమును క్షమింపుడు' అని సోమశర్మను వేఁడికొని మాలదాసరి దూరదూరముగా తొలఁగిపోయెను.

'ఈయేడుపిందాఁకనే యేద్చకపోతివా? పూవువలె పోయియుందునే' అని సోమశర్మ వెళ్లిపోయెను. అతని వెనువెనుకనే శిష్యులును కర్మవాదులును వెనుక ముందులు చూచుకొనుచు నిర్గమించిరి.

3

ఆ వెళ్లుట వెళ్లుట సోమశర్మ మధుర వెళ్లెను. వెళ్లిన కొలఁదినాళ్లకే అతని కలహకంఠ మందఱకును కర్ణజ్వరము కలిగించెను. అతని ధనాశముందు సముద్రమొక చెరువు. శాస్త్రార్థములలో నతని కెటఁ జూచినను చేటదెబ్బ వినఁబడంజొచ్చెను. బండ శిష్యుఁ డొకఁడు తక్కఁ దక్కిన వారందఱును అతనిని విడనాడిరి.

అతఁడిట్టి కఱవులోఁగూడ ధైర్యము విడువక, వెలివేయఁబడినవారి చుట్టును దిరిగి లఘుప్రాయశ్చిత్తములు పెట్టి వారి పంక్తిని గుడిచి బంగారము గడించెను.

భాస్కరాచార్యులలోఁ దూఱి కోమటియిండ్ల పుణ్యాహములలో దెబ్బలాడి బియ్యము సంపాదించి సంచుల కెత్తెను. గ్రహణములలో జపములు స్నానములు చేసి ఆ పుణ్యమును దొరలకు ధారాదత్తము చేసి ఆర్జించెను. మహిషీదానములకు మేషీదానములకు పాపదానములకు పత్తన మెల్లయు గుత్తకొనియెను. దర్భపోటులమీఁద దర్భపోటులు తినెను. పిలువనినాఁడు చనువుచేసికొని వెళ్లి పిలిపించికొని పితృశేషము తినఁదొడఁగెను. ఇంతటితోఁ బోక వీనియన్నిటిని తలదన్నిన తులాభారదాన మొకటి గైకొనెను.

ఇటులు కూడఁబెట్టిన పప్పుప్పునే బియ్యము లమ్మి నిలువ డబ్బుతోఁగూడ కోమటికి వడ్డి కిచ్చెను. ఇపుడు తన్ను బిలుచువారెవరును లేరు! చెడు దానములైపోయెను. రొక్క మిచ్చి యఱకూళ్లు మెక్కవలెను. కావున నతఁడింటికిఁబోవ సమకట్టి మాదిగవాడకు వెళ్లి చెప్పులుకొని నూనె పట్టించి తంగేడాకు తెచ్చుకొనెను. గడ్డము చేయించుకొని వేనీళ్ల యంగడికిఁబోయి వెల యిచ్చి దరువులమీఁద దరువులతో తల యంటించుకొనెను. వంట పూఁటింటి కెప్పటికంటె నెక్కుడుగా పాలు పెరుఁగు నే గూర లంపెను. వక్కలాకులతో అడపము నింపెను. శిష్యుని భుజము మీఁదికి బియ్యపుమూట తయారుచేసెను. ఆలికి రంగురంగుల చీరలు కొనెను. పిదప కోమటియింటికి వెళ్లి అరుఁగుమీఁదఁ గూరుచుండి తాటాకు పట్టుకొని సెట్టిని డబ్బిమ్మనెను. అతఁడు వడ్డితోఁగూడ డబ్బు సోమశర్మముందిడెను. సోమశర్మ ఒకొక్క పద్దే చదివి బియ్యము మొదలగు ద్రవ్యములకు వెలతక్కువ కట్టితివనియు, ఇచ్చిన తిథులింకను లోఁగడి వనియు, అనుకొనిన వడ్డి వేఱు, ఇపుడు చెప్పు వడ్డి వేఱనియు అల్లరి చేయఁ దొడఁగెను. కోమటి కాతా తెఱచి బియ్యము లోనగువాని పద్దులును వెలలును చూపెను. తిథులును సోమశర్మ వ్రాలును గనఁబఱిచెను. వడ్డియు వ్రాతఁలో జూపెను. సోమశర్మ 'ఇది యంతయు సృష్టి; బ్రాహ్మణుని ధనము హరించి బాగుపడవు' అనుచు రచ్చకెక్కెను.

సోమశర్మ చెప్పులు కొనుట మొదలుకొని రచ్చకెక్కుట వఱకుఁ గల ప్రయాణ సన్నాహ మంతయు పిల్లిగడ్డమువాఁడు కాకిమీసాలవాఁడు, ఒకఁడు కనిపట్టు చుండెను.

4

పొరుగూరులకుఁ బోవు బాటసారు లందఱును ఒకరికొకరు తోడుగా సత్రమున గుఱ్ఱుపెట్టి నిదిరించుచుండిరి. కాకిమీసాల వాఁడుగూడ తానొకప్రయాణపు సంచిని దెచ్చి తలక్రిందఁబెట్టుకొని నిదిరించెను.

నడిరేయి ఆ కాకిమీసాలవాఁడు ఉలికిపడి లేచి 'అయ్యో! తెల్లారొచ్చింది, లెగరా, లెగూ' అని ప్రక్కవానిని లేపెను. ఆ పిలుపు విని ఒకరి నొకరు లేపుకొనిరి. బాటసారు

లందఱును రెండు మూఁడు గుంపులుగా ముందరివాఁడు నడచిన త్రోవ నడవఁ దొడఁగిరి.

ముందరివాఁడు 'ఇది దారి' యని వారి నందఱను అడవికిఁ బట్టించెను. ముందొక సెలయేఱుండెను. తెరువరు లంద అందు దిగిన వెంటనే కాకి మీసాలవాఁ డొకయీల వైచెను.

అపుడు అఱచేత గీఱలు కనఁబడుపాటి వెలుతురు రాఁదొడఁగెను. బాటసారుల ముందు పెద్దయెలుఁగుతో అలుఁ గొకటి పడెను. బిఱ్ఱుబిఱ్ఱుమను మ్రోఁతలతో ఒడిసెలల నుండి రాలు పడఁ దొడఁగెను. పథికు లందఱును తిరుగుడు పడిపోయిరి. ఇంతలో బేతాలురవలె దొంగలు రాహువులవంటి ఆయుధములతో వారినందఱను చుట్ట వయిచిరి. పాంథులు విఱుగఁ ద్రొక్కుకొనిరి. కొందఱు తమకడ నున్నద్రవ్యమును రుప్పలలోఁ బాఱవయిచిరి. దొంగలు దుడ్డులతో మోఁదిరి. పట్టుకొనిన పయిబట్టలు చింపుకొని కొందఱు పాఱిపోయిరి. కొందఱు – 'నాయనలారా! ఇది దేవతార్చన సజ్జ. దీనిని దాఁకకుఁడు. ఇది పోవుచో మాకు పస్తు' అని విప్పిచూపి దానికిఁ గట్టిన వలువల నిచ్చి వేసిరి. కొందఱు 'మీ రెడముగా నుండుఁడు. ఆఁడువారి నంటకుఁడు మాగుంపులో నున్న దెల్లయు నిప్పింతము' అని నిలువు దోఁపిచ్చి వెళ్లిపోయిరి.

దొంగలు కొందఱను చాటునకుఁ గొంపోయి శోధించిరి. పొదలలోఁ దూఱినవారిని ఈఁటెలతోఁ బొడిచి వెలికి లాగిరి. సిగలు విప్పి చూచిరి. చెప్పులయట్టలను దబ్బనములతో గ్రుచ్చి పరిశోధించిరి.

కాకిమీసాలవాఁడు వెదకివెదకి వేసారి తుదకు సోమశర్మను పట్టుకొనెను. సోమశర్మ శిష్యుని విడిచి పరుగిడఁ దొడఁగెను. కాకిమీసాలవాఁడు వెంబడించి సోమశర్మ కాలికొంకులకు వంకరకత్తి తగిలించి గుంజెను. కొంకులు తెగి సోమశర్మ కూలఁబడెను. కాకిమీసాలవాఁడు సోమశర్మ దోవతి లాగి మొలలోని వరహాల జోలెను విప్పుకొని అంటుపోఁగులవఱకును చెవులు చిటుక్కునఁ గోసికొనెను. నోటిశని యూరకుండక సోమశర్మ 'ఓరి దొంగముండకొడుకా! నీది మా పొరుగూరేలే; ఈ డబ్బు నీకుఁ దక్కినపుడు చూచెదనులే' అనెను. పాఱిపోవుచున్న కాకిమీసాలవాఁడు వెనుదిరిగి సోమశర్మను సున్నములోని కెముక మిగులనీయక నలుఁగఁబొడిచెను. ఇంతలో వెనుకనుండి వచ్చు బాటసారుల అలికిడి ఆయెను. కాకిమీసాలవాఁడును మిగిలిన దొంగలును చీఁకటితో పాటు మాయమయిపోయిరి.

వెనుక బాటసారుల గుంపులో వచ్చుచున్న సోమశర్మ బావమఱఁది పరువెత్తుకొని వచ్చి చూచి వగచి చీవాట్లు పెట్టి కావడి దించి సోమశర్మను మోసికొనిపోఁ దొడఁగెను. సోమశర్మకు స్పృహ తప్పెను. అతని బావమఱఁదికి దప్పి పుట్టెను. అంతలో కురుంగుడి దాపున నొకయేఱును పెద్దమఱ్ఱియుఁగానిపించెను. సోమశర్మను మఱ్ఱిక్రింద దింపి అతని బావమఱఁది నీరు త్రావఁబోయెను.

మఱ్ఱిచలువచే సోమశర్మకు తెలివి వచ్చెను. కనులెత్తి చూచెను. పెద్దమఱ్ఱి. కురుంగుడి దేవళము నుండి ఘంటాధ్వని వినఁబడెను. మాలదాసరి గుఱుతువచ్చెను. పిమ్మట నొప్పి హెచ్చెను, మగత గ్రమ్మెను. చావుతెలివి పుట్టుకొని వచ్చెను. ఆ తెలివిలో కాకిమీసాలవాని చెంబు తలయు, పిల్లి గడ్డమును, ప్రత్తికాయ గ్రుడ్లును, కొంకికత్తియు లోనగు ఘోరాకారము కనులకుఁ గట్టినటు లాయెను. అతఁడు ప్రాణములు వదలెను.

5

చచ్చినవారి ముచ్చటలు చచ్చినవారికే తెలియవలె. అయినను బ్రతికియున్నవారు ఆముచ్చటలు తెలిపిపోయిరి, తెలుపుచున్నారు, తెలుపఁగలరు.

చచ్చినవారికి మూఁడుదారులు – 1. వెలుతురు దారి, 2. పొగదారి, 3. చీఁకటి దారి.

జ్ఞానికి దారి లేదు. 'సున్న సున్నాం గలిసెను' అని శరీరము పోవఁగనే అతఁడు బ్రహ్మమున లయమగును.

వెలుతురు దారి –

భరతఖండము నందడవులలో బ్రహ్మోపాసన చేసినవారి కిది దారి. ఈ చచ్చినవారిని మాస – సంవత్సర – అగ్ని – వాయు – ఆదిత్య – చంద్ర – విద్యుత్ – వరుణ – ఇంద్ర – ప్రజాపతులను దేవతలు క్రమముగా నొకరితరువాత నింకొకరు బ్రహ్మలోకమునకుఁ గొంపోవుదురు. అచటివారి యిష్టమే యిష్టం. పొగదారి – యజ్ఞము చేసినవారికిని, యుద్ధమునఁ జచ్చినవారికిని ఇది దారి. ఇటఁ గులభేదము లేదు. కృష్ణరాయలతో పోరి చచ్చిన తురకలు స్వర్గమున కేఁగి కల్పవృక్షముల కల్లులొట్టెలు దింపి త్రావిరఁట. సనకాదుల బొట్లు నాకిరఁట. ఆకాశగంగలో ఇసుకదిన్నెలమీఁద సప్తఋషు లర్చించుచున్న ఇసుకలింగములను ముచ్చెలకాళ్లతోఁ ద్రొక్కిరఁట. రంభాదు లెక్కడఁ గానఁ బడిన నక్కడ ఒత్తి కౌఁగిలించిరఁట.

ఈ పొగదారినిఁబడి స్వర్గము చేరినవారు పుణ్యమునంతయు ఖర్చు పెట్టుకొని మరల నీ లోకమునకే రవాణా యగుదురు.

చీఁకటిదారి -

పాపులకిది దారి. ఈ దారినిఁ బడినవారు నరకపట్నము చేరుదురు. నరకము కలదా లేదా యని యొకని నడుగఁ బనిలేదు. పాడుపని చేయఁగనే యది కనఁబడును. పాడుపనికిఁ మనస్సే ప్రమాణము.

ఈ చీఁకటిదారిలో నొకపుంత కలదు. ఈ పుంత కావల కంతలేదు. థియాసఫిస్టులకును స్పిరిటిస్టులకును భూతమంత్రము లవారికిని ఈపుంత కొట్టిన పిండి. ఈ పుంతలో దయ్యములు, తురకదయ్యములు, బర్మాదయ్యములు, తెల్లదయ్యములు, బ్రహ్మరాక్షసులు నివసించును.

ఈ దయ్యములను అన్ని దేశములవారును అంగీకరించిరి. ఎవఁ డేభావముతోఁ జచ్చునో వాఁ డాభావముతోఁ బుట్టునని గీతాచార్యు లనిరి. సోమశర్మ కాకిమీసాలవానిని కనులకుఁ గట్టుకొని చచ్చి, వచ్చి, ఈపుంతలోఁబడి బొమ్మరాకాసియయి, ఆ మఱ్ఱిమీఁద మకాము చేసియుండెను. బ్రతికిన నాలుగునాళ్లును అతనికి జగడములతోడను, సంపాదనముతోడనే సరిపోయెను. ఇపుడు తీఱిక గనుక నాలుగుపుంజీల ఆఁడుదయ్యముల వలచి వలపించి గార్హస్థ్యము గావింపఁదొడఁగెను.

6

మాలగూడెము మాఱు మ్రోఁగునటులు భజన చేసి దాసరి నిదిరించెను. రెండవజామున పిల్లియొకటి గుడిసెలోఁ దూఱి కోడిని బట్టఁబోయెను. కోడి కొక్కొరోకో యనెను. కోళ్లన్నియు సామగానము చేసెను.

దాసరి లేచి నింగివంకఁ జూచెను. గాఢాంధకారము వేగుజామాయెననుకొని అతఁడు గుడికి బయలుదేఱెను.

నింగి మబ్బులచేఁ నిండియుండెను. చీఁకటి ఓ యనిన కో అనుచుండెను. దట్టమగు నడవిలో మరులు మాతంగి త్రొక్కెనేమో అతఁడు తప్పుదారిని బడెను. పొద లన్నియుఁ దిరిగెను. చిగిరింతలచేఁ గప్పఁబడిన పాడు నూతులలోఁ బడి యెట్టెటులో ఒడ్డునకుఁ బ్రాఁకెను అవురుదుబ్బుల చేలు అన్నియుఁ దిరిగెను. ముండ్లు లాగుకొనుచు, పల్లేరుకాయలఁ దుడుచుకొనుచు, పూచికలఁ బీఁకుకొనుచుఁ బోయిపోయి తుద కతఁ డు మఱ్ఱి కడకుఁ బోవుదారిని జూచి దొరకె దొరకెనని ఆ దారిని బడెను.

క్రోలి పాఱవయిచిన కొబ్బరి బొండములవలె పుఱ్ఱెలు పడియుండెను. పచ్చితోళ్లు ఈఁగలు ముసరఁగా కంబళ్లవలె కంపల వ్రేలాడుచుండెను. చీఁకటి కుప్పలవలె వెండ్రుకలు అచట నచట గుట్టలుగాఁ బడి యుండెను. ముందుముందులకుఁ బోవఁగా కుక్కలును,

నక్కలును క్రుళ్లిన ప్రేవులకు పెనుఁగులాడుచుండెను. దాసరి అది యొక మాదిగగూడె మనుకొనెను. ముందరికి నడచెను.

కుక్కలు ముంగాళ్లమీఁద లేచి చెట్టుమీఁదికి దొంగ చూపులు చూచుచు ఎముకలు నోటఁ గఱచుకొని పరుగెత్తుచుండెను. మాంసఖండములు తన్నుకొని పోవు గ్రద్దలు కొమ్మలు తగిలి అఱచుచుండెను. క్రోఁతులు అరచేతి ప్రేటుదిని రొండిని చేతు లిడికొని అంగలార్చు చుండెను. ఇవి యిటులుండఁగా పెద్దమంట కనఁబడి వెంటనే మాయమాయెను.

'ఎవఁడో ఈ చెట్టుమీఁద నున్నాఁడు. ఇది కట్టెలుకొట్టుకొను వేళయా కాదు. కావున వీఁడు మానవుఁడు కాఁడు. నీచుకంపు కొట్టుచున్నది. ఏమిటిరాయిది?' అని దాసరి పరికించెను.

'నిన్ను చూచితిని లే' అను మాట వినఁబడెను. పెద్దమంట మండెను. వెంటనే చిమ్మచీఁకటి యాయెను. దాసరిముందు ధమ్మని చప్పుడాయెను. ముందు కొండయెత్తు వాఁడు, కండకన్నులవాఁడు, కుండమోఁకాళ్లవాఁడు, నూతిబొడ్డువాఁడు, శవపుగోఁచి వాఁడు, చెంబుతలవాఁడు, తేనెతుట్టె గడ్డమువాఁడు, బూరగాలివాఁడు, కాకిమీసాల వాఁడు!

దాసరి దేవునిఁ దలఁచెను. బ్రహ్మరాక్షసుఁ డొకతాపు తన్నెను. దాసరి దుడ్డుకఱ్ఱతో నొకపెట్టుపెట్టెను.

ఈ చప్పుడు విని లేచి ఆఁడుదయ్యములు మూతులు సాఁచి కొమ్మలచివరఁ గూరుచుండెను. బొమ్మరాకాసి దుడ్డుకఱ్ఱ విఱచి దాసరి డొక్కలో నొక గ్రుద్దు గ్రుద్దెను. దాసరి తప్పించుకొని ఒకపోటు పొడిచెను. బాఁపనదయ్యము మాలని ముక్కు పీఁకఁ జూచెను. దాసరి పిడికిలిపోటు లే కోటగా తిరిగెను. బేతాళుఁడు ప్రేవుచబుకు జాడించెను. మాలఁడు దానిని లాగుకొనెను. దయ్యము ముందరి కొఱగెను. ఆఁడుదయ్యము లయ్యయ్యో యని యఱచెను. మాలఁ డొక తన్ను తన్ని తప్పించుకొని పాఱిపోఁజూచెను.

'ముండకూఁతులారా! కుండెఁడు బండెఁడు తిని కూరుచుందురా? వీఁడు తప్పించుకొని పోచున్నాఁడు. రారేమే' అని తిట్టుచు బొమ్మరాకాసి దాసరిచుట్టు తిరుగఁ దొడఁగెను.

'అడుగనిదే అమ్మయు పెట్టదు' అని పేఁడనీళ్లు చల్లుకొనుచు పెద్దభార్య సోమిదమ్మ దిగెను. 'పిలువని పేరంటమునకు పోరా దని కూర్చుంటి'నని చిన్నభార్య లంబాడీదయ్యము హసిలి కాఁబోలు ఎముకకత్తితో, ప్రేవుల త్రాళ్లతో దిగెను. 'మీరే కాఁబోలు మహాప్రియురాండ్రు' అని బాడించుకొనుచు వెంట్రుకలచీఁపురుతో నొకతె, నరముల యొడ్డాణముతో నొకతె, కంకాళపు కఱ్ఱతో నొకతె గబగబదిగిరి.

మగవానిని పట్టుకొనుటకు ఆఁడుదయ్యములు చాల నేర్పరులు. చిన్నదయ్యము నరమొకటి దాసరిమీఁదికి విసరెను. మిగిలిన వారు లాగిరి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు కట్టఁ దొడఁగెను. దాసరి కాళ్లతోఁ ద్రొక్కుచు ఎగురుచు మోఁచేతులతోఁ బొడుచుచు పెనుఁగు లాడుచుండఁగా లాగుకొని పోయి బాపనదయ్యము వానిని మఱ్ఱికిఁ గట్టివయిచెను.

7

'ఓసి సోమీ! కత్తియు కుండయు తే. దొమ్మరనాగీ! పిడకలదాలి పెట్టు. లంబాడీహసిలీ! నీవు పోయి పైని పడుకో' అని పురమాయించి బొమ్మరాకాసి దాసరిని జూచి బుసకొట్టి, 'ఒరే! నాచెమట దీసిన నిన్నూరక చంపుదు ననుకొంటివా? నీ మెడ సగముకోసి వేఁడివేఁడి నెత్తురు త్రాగుదును. అదిగో అటు చూడు. ఆ తాటితోపున పుట్టెల లొట్టెలు! ఆ కల్లు త్రాగుచు పండఁగాల్చిన నీమాంసఖండములు వీ రంద అందీయఁ గా నంచుకొందును' అనెను.

ఆఁడుదయ్యము లన్నియు తమతమ పనులకు వెళ్లెను. దాసరి యిటు లనెను : 'అయ్యా! వేగిరపడవలదు. నేను మీకంచములోని ముద్దను. నా కీ మేనిమీఁద అంతగా భ్రాంతి లేదు. ఇది పోవుటే మేలు. ఏలందురా, నీచజన్మముతో నొకప్రాణికి భుక్తి యిడుట ముక్తి కాదా?

ఏమీ? అంత స్వచ్ఛందశరీరుఁడవా? అగుచో ఇంత పెనఁగితి వేల?

ఊరక చంపనిచ్చుట పాతక మనరా? కాన పెనఁగితిని. దీనికి కినుక వలదు.

ఏమీ పెద్దమాట లాడుచుంటివే! ఊఁ చెప్పు!

అయ్యా, నేనేమి చెప్పఁగలను? అయినను ఒక హితవాడెదను. ప్రాణభీతిచేఁ గాదు. మాధ్యస్థ్యమునకు మాట లాడుచుంటిని. అయ్యా! నీవు నక్కవా, పులివా? దేవయోనివే. మీకు మాకంటె పాటవమూ యెక్కువ, తెలివియూ యెక్కువ. ఇట్టి మీకు భక్ష్యాభక్ష్య వివేకము లేకునికి పాడియా? ఈ నాశరీరము రుచియా శుచియా? ఇదియు హింసైకలభ్యము. హింసవలన యమబాధ మీకును తప్పదే. మీకు దేవతలు సోదరులుకదా! మీరు వారిచే బాధింపఁబడుట కేమి కారణము? తామసాహారము కాదా? దేవతలకు అమృత మాహారము. అది సాత్త్వికము. దాన వారు మీకంటె పెక్కేండ్లు జీవింతురు. ఇది యంతయు విచారించి మీకు రుచించినటులు చేయుఁడు.

అట్టే చంపకు. మాకు రాని చదువులా? సరికాని, మాకు దేవతలు సోదరులని నీవే యంటివి. అగ్ని తినని వస్తువున్నదా? ఇఁకఁ జాలు. ఇది మాకు వృద్ధానుచారములే. చదువులు చాలఁ జదివితివి. చదువులతో ఆఁకలి యెవఁడు తీర్చుకొనఁగలఁడు?

చదువులలో వాదించి నా మెచ్చు గొనలేవుగాని నాయాఁకలి తీర్చి యీ చదివినకూర మంచి రుచిగా నున్నదని మాత్రము మెచ్చుకొనఁగలవు.

'అయ్యా! నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు. నాకోనమాలురావు. నాపొరపాటు లన్నియు మన్నించి నా ప్రార్థన మొకటి వినవలయును. కురుంగుడి దేవరను గొలుచుట నాకు నిత్యవ్రతము. సేవ అయినపిదప ఈ దేహము తమది.'

బాపనదయ్యము కొంచెము నవ్వి దాసరి చెక్కిలిగొట్టి యిటులనెను; 'బలే మోసగాఁడవురా! దారులు కొట్టి కొట్టి నిన్న కాదా దాసరి వైతివి. మంచిది కాని, నీవే చెప్పు – నోటిముద్ద నెవఁడు జాఱవిడుచును? తప్పించుకొని శరీరము నెవఁడిచ్చును? నేను వదలమియు నీవుపోమియు నిక్కము. ఎందుల కింక రచ్చ? చావునకు సిద్ధపడు!'

'నారాయణనారాయణ' యని చెవులు మూసికొని దాసరి కన్ను లింతలు చేసికొని ఏకాగ్రదృష్టితో నిటు లని యెను : 'నేను మరల రానిచో వామనస్వామిమీఁద ఒట్టు.'

తీవ్రమగు ఈ పలుకుబడి బొమ్మరాకాసిని కదిలించివయిచెను. కురుంగుడియు వామనస్వామియు మాలదాసరియు అంతయు గురుతు దగిలెను. వెంటనే బంధము విప్పెను. దాసరి నమస్కరించి వెళ్లిపోయెను.

పిదప పెద్దభార్య మొదలుకొని చిన్న భార్యవఱకునుగల రాణివాస మంతయు వచ్చి ముక్కుమీఁద వ్రేలు వేసి కొనెను. వారందఱు గలిసి బండబూతులు తిట్టిరి; ఎడపెడ తన్నిరి. 'చేఁజిక్కినవానిని జాఱవిడిచిన దద్దమ్మవు. ఇఁక నీఛావు నీవుఛావు' మని తిట్టి పెడాకులీయకయే గుడిసెమీఁద దెబ్బ కొట్టి లేచిపోయిరి.

సోమి యింత సులువుగా లేచిపోయినందులకు వానికి సంతసము కలిగెనుగాని హసిలికొఱకు కంట తడిపెట్టెను. పిమ్మట చెట్టుమీఁది కెగిరి యిఱుకుకొమ్మలలోఁ గూరుచుండి యేదియో యాలోచించుచుండెను. భార్య లందఱును లేచిపోవుటచే నతనికి వైరాగ్యము కలిగియుండవచ్చును.

9

'వామనస్వామీ! నేను నీ గుఱ్ఱమను, నేను నీకేనుఁగను' అని యనుకొనుచు దాసరి నిండువేగముతో కురుంగుడికి పరువిడెను.

నేఁడు వానిపాట ముక్తి బాట. వాని పెదవుల మీఁది మందహాసము భగవంతుని చిద్విలాసము. వానికన్నులు ముక్తికి తెన్నులు. వాని మోము దేవుని గీము. నేఁటి తాండవమున వాని మేను బంతి. వాని యడుగులు తాళములు. దాసరియే నాఁడు భజించెను. వామనుఁడే వినెను. దాసరియే నాఁడు తాండవించెను. వామనుఁడే చూచెను.

వామనుని విడిచి దాసరి వెనుదిరిగెను. వాని మోము మధుకలశము. అతఁడు పొరలుదండము లొనరించి లేచెను. శిఖరము కానిపించునంతవఱకు వెనుక నడకతో మ్రొక్కుచు నడచెను. పిదప మనోదేవాలయమననే వామనుని గొలుచుచుఁ బరుగెత్తెను. బాపనదయ్యము వెఱ్ఱిచూపులు చూచుచుండఁగా దాసరి మఱ్ఱి క్రిందికిఁ జనెను.

ఆ మండుటెండలో తన బట్టతల చత్రాతివలెఁ గానిపింపఁగా బ్రహ్మరాక్షసుఁడు చెట్టుదిగి దాసరి ముందరికినడచెను. దాసరి కౌగిలించుకొని 'మహానుభావా! నా వ్రతము పూర్తి చేయించితివి. నీ చెఱఁబాపి నన్ను ముక్తిచెఱలోఁ బెట్టితివి. ఎన్నాళ్ల యాఁకలియో పాపము, పారణచేయుము' అని యనెను.

రాకాసి కన్నులు బాష్పములచే గాజులాయెను. కౌఁగిలి వదిలించుకొని మాలనిచుట్టు ప్రదక్షిణ మొనరించెను. నొసలు పాదములంట వ్రాలెను. పర్యాయముగా పాదములు నెత్తిని దాల్చి లేచి, 'అయ్యా, అతి దారుణమగు ఈ ప్రతిజ్ఞ నీకుఁగాక యొరులకుఁ జెల్లదు' అని స్తుతించుండఁగా దాసరి యిటులనెను! 'అయ్యా! బాస నమ్మి, యాఁకట మాఁడియు, నోటి ముందు ముద్దను జార్చుకొనువానిని నే నెన్నఁడును కని విని యుండలేదు. గొప్పఁదనము నీదా నాదా? బాసల కేమి? నోరికొలఁది చేయ నగును. అయ్యా, చాల దడవాయె నన్నిఁకఁ దినుము!'

ఇఁక నటు లనవలదు. నరమాంసము చేతనే ఈ బొజ్జ పెరిఁగెను. నీచెలిమితో నా చక్రము తిరిగెను. మీ వంటి భక్తులు మావంటి పాతకులను తరింపఁజేయనిచో మాకు గతి యేమి? వానకు సముద్రమయినను ఎడారియయినను ఒకటియే కదా!

అయ్యా! బాసచొప్పున ఈశరీరము తమదే. నే నీయననుట లేదు ఈశ్వరుఁడే సాక్షి.

వలదు వలదు. నా శరీరము నీవు గొనవలయును. అయ్యా! నేను ఘంటాకర్ణునికంటె తుంటరినా? శ్రీకృష్ణుఁ డతనికి శ్రేయ మిడలేదా? భక్తుఁడు భగవంతుని కంటె మేలు చేయు నందురు. అట్టి మేలు నాకు చేయరాదా? ఒకనికి మేలు చేయుట భగవత్పూజ కాదా?

అయ్యబాబో! అంతపని నా తరమా నా బాబు తరమా?

ఆహా! నీ తరమే. అని ఆ బొమ్మరాకాసి దాసరి పెడతలఁబట్టి చూపి, 'నాయనా! నిన్నిచ్చట రాతఁ గొట్టితిని' అని చెప్పుచుండఁగా దాసరి 'భగవంతుఁడు నా పాపమున కారీతిగా సుంకము గొనెనే కాని వేఱుకాదు.' అని యనఁగా తెల్లఁబోయి తెలివి దెచ్చుకొని బాపనదయ్యము 'మహాత్ముఁడా! పిదప నేను దొంగచే తన్నులు తిని వారిరూపే

తలఁచుచు చచ్చి యిటులయితిని. బాటసారులను పలువురను ఈ పొట్టఁ బెట్టుకొంటిని. పూర్వజన్మమున బ్రాహ్మణుఁడను. దయనీయుఁడను నేఁడు నీ పాడిన వామనస్తుతిఫలమును ధార పోయుము. ఇఁక ఈ నా దేహము తన యిల్లు చేరును.

అమ్మా! ఏమో యనుకొంటిని. ఈ శరీరమునకు బదులు నేఁటి పాటఫలము కాదుసరికదా ఒక త్రుటిఫలమేని యీఁజాలను. ఈ శరీరము లెన్నివచ్చెను, ఎన్నిపోయెను? ఇది బుడగ. సరికాని, కప్పుర మిచ్చి ఉప్పు గొనుమందువా?

ఔరౌరా! సగమేని యిమ్ము! మీను త్రాగినచో సముద్రమునకుః గొఱఁతయా?

అయ్యో! నీకును నాకును జరిగిన బాసయేమి? ఇపుడు నీ యడుగున దేమి? ఈ పాతాళప్రశ్నము లేల? బావి త్రవ్వఁగా బేతాళములు బయలుదేఱినవఁట! పాపము! ప్రొద్దు పోయెను. ఇఁక నన్నుఁ దినుము! ఓయమ్మలారా! కుండ తెండు! కత్తి తెండు! దాలియేదీ? వీరేరీ? ఎవరును లేరే! పోనిండు! నేనే తెచ్చెదను! ఏడ నున్నవో కొంచెము తెలుపుడు.

'ఆ సంసారము శాంతించెను. అయ్యో! భక్తులకు దయ వలదా? లోకానుగ్రహముచే రామానుజ లొజ్జ యాన నుజ్జగించి రంగని గోపుర మెక్కి చరమార్థమును చాటలేదా? నీవు లోఁగడఁ జెప్పినటులు కలుషము కాని కాయమునఁగాని కల్యాణము కలుగదు. కావున ఈ పాడు రూపుడిపి నన్ను కృతార్థుని జేయుము. నీ పాటఫలములో పాతికపాలేని ఇమ్ము.'

అమ్మా, ఎంతాశ?

పోనీ తుది చరణపు ఫలమేనిచాలు. ఇదియు ఈయనిచో ఇఁకలేచుట సున్న అని ఆ బొమ్మరాకాసి దాసరి పాదములను గట్టిగా లంకించుకొనెను.

అయ్యో! నేను దీని ఫలమెఱుఁగను. పరమేశ్వరుని ముఖోల్లాసమే ఫలము. అదియుఁ గాక ఆజ్ఞకుఁగాని అభ్యనుజ్ఞకుఁగాని ఫలపరిగణనము ప్రపన్నుని కేదది? మఱియొకటి. ఫలము బంధమునకు ఇక్క. ఫల మింత యనియు అంత యనియు లెక్కవేసి దానిలో ఇంత గొమ్మనుటకు వెఱపు గలుగదా? భగవంతుఁడే మీకు ఏలిక. ఊఱడిలుఁడు.

ఈమాటలు దాసరినోట నుండఁగనే దయ్యము తల మీఁద పిలకయు, భుజమున జందెములును, మేన బ్రహ్మవర్చసమును పుట్టుకొని వచ్చెను. పొగనుండి నిప్పువలె రాక్షసదేహము నుండి సోమశర్మ వెలువడెను.

●